

Zmiany na rynku mięsa wieprzowego w Polsce w latach 2001-2017

Changes on the Pork Meat Market in Poland in the years 2001-2017

Synopsis. Przedstawiono zmiany w podaży wieprzowiny w Polsce w latach 2001-2017. Pogłowie trzody chlewnej charakteryzowało się tendencją spadkową we wszystkich grupach zwierząt. W latach 2001-2007 import żywca wzrastał rocznie o 71 tys. szt., a w latach 2008-2017 o 603,5 tys. szt. Rosnąca skala importu żywca powodowała spowolnienie spadku produkcji mięsa. Eksport żywca charakteryzował się dużą zmiennością i był niewielki. Import mięsa charakteryzował się rosnącą skalą i tempem (prawie 32% rocznie w latach 2001-2008 i 3,1% w latach 2009-2017). Eksport mięsa rósł, a dynamika wzrostu od 2009 r. przewyższała skalę wzrostu importu, co zmniejszyło ujemne saldo handlu mięsem. Eksport przetworów z wieprzowiny charakteryzował się szybką tendencją wzrostową, a import niewielką. Ceny wieprzowiny w Polsce "podążały" za średnimi cenami w krajach UE. W średnim okresie tempo wzrostu cen w UE i w Polsce będzie niewielkie (0,8% rocznie), a Polska pozostanie nadal znacznym importerem żywych świń.

Słowa kluczowe: pogłowie trzody, produkcja wieprzowiny, eksport, import, ceny

Abstract. Changes in pork supply in Poland in the years 2001-2017 were presented. The pig population was characterized by a downward trend in all groups of animals. In the years 2001-2007, livestock imports grew annually by 71 thousand pcs, and in the years 2008-2017 by 603.5 thousand pcs. The increasing scale of livestock import slowed the decline in meat production. Livestock export was characterized by high variability and was small. Meat imports were characterized by a growing scale and pace (almost 32% per annum in 2001-2008 and 3.1% in 2009-2017). Meat exports grew, and the growth rate since 2009 exceeded the scale of import growth, which improved the negative balance of meat trade. Exports of pork products were characterized by a rapid upward trend, and small imports. Pork prices in Poland "followed" average prices in EU countries. In the medium term, the growth rate of prices in the EU and in Poland will be small (0.8% per year). In the medium term Poland will remain a significant livestock importer.

Key words: pig population, pork production, exports, imports, price

JEL Classification: F19, F14, Q17, Q02

Wprowadzenie

Produkcja wieprzowiny w Polsce ma duże znaczenie w kształtowaniu przychodów producentów rolnych. Przychody ze sprzedaży trzody chlewnej przez producentów

¹ prof. dr hab., Katedra Ekonomiki Rolnictwa i Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych SGGW, ul. Nowoursynowska 166, 02-787 Warszawa, e-mail: stanislaw_stanko@sggw.pl; <https://orcid.org/0000-0001-9698-9316>

² dr inż., Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej SGGW, ul. Nowoursynowska 166, 02-787 Warszawa, e-mail: aneta_mikula@sggw.pl; <https://orcid.org/0000-0001-7129-6898>

wynosiły w 2000 r. 5,5 mld zł, co stanowiło 24,4% przychodów ze sprzedaży produktów rolnych, w 2010 r. odpowiednio 7,7 mld zł i 18,7%, a w 2017 r. – 11,4 mld zł i 17,4% (Rolnictwo w 2015 r.; Rolnictwo w 2017 r. GUS, 2016 i 2018). Znaczenie produkcji żywca wieprzowego wynika nie tylko z roli w kształtowaniu przychodów w rolnictwie, ale także z dominującego udziału wieprzowiny w konsumpcji mięsa w Polsce. W 2000 r. udział ten wynosił 59%, w 2010 r. – 57,3%, a w 2017 r. – 51,2% (Rynek mięsa...2018, s. 59).

Duże znaczenie dla kraju ma także handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi, w tym żywcem, mięsem i podrobami oraz przetworami z wieprzowiny. W 2000 r. eksport produktów wieprzowych wyniósł 149,4 mln euro i stanowił 5,1% eksportu rolno-spożywczego, a import odpowiednio: 78,4 mln euro i 2,2%³. Natomiast eksport żywca, mięsa i podrobów oraz przetworów z wieprzowiny był w 2017 r. 12,2-krotnie większy niż w 2000 r. i wynosił 1835,6 mln euro, co stanowiło 6,6% eksportu rolno-spożywczego, a import był 25-krotnie większy i wyniósł 1963,2 mln euro, co stanowiło 10,2% importu produktów rolno-spożywczych (Handel...2018, s. 72).

W latach 2001-2017 produkcja wieprzowiny na świecie charakteryzowała się tendencją wzrostową, a przeciętne roczne tempo wzrostu wynosiło 1,75%, podobna tendencja w produkcji występowała również w UE, a roczne tempo wzrostu wynosiło 1,3%⁴. Natomiast w Polsce w latach 2001-2017 tendencja była spadkowa, produkcja mięsa zmniejszała się w tempie o 0,7% rocznie.

Cel opracowania, materiał, metody analizy

Celem opracowania było określenie dominujących kierunków zmian w produkcji, konsumpcji i obrotach w handlu zagranicznym wieprzowiną w Polsce. Przedmiotem analizy była produkcja mięsa wieprzowego w wadze poubojowej, konsumpcja wieprzowiny i obroty handlu zagranicznego (eksport i import mięsa, żywca) w latach 2001-2017. Siedemnastoletni okres pozwolił wyodrębnić dominujące kierunki zmian – tendencje, które wynikają z oddziaływania na dane zjawisko lub proces różnych czynników. Do pomiaru dynamiki badanych kategorii wykorzystano indeksy statystyczne (Jóźwiak i Pogórski, 1998) oraz średnie stopy zmian, przy obliczaniu której uwzględniono wszystkie wyrazy szeregu chronologicznego (Timofiejuk, 1990).

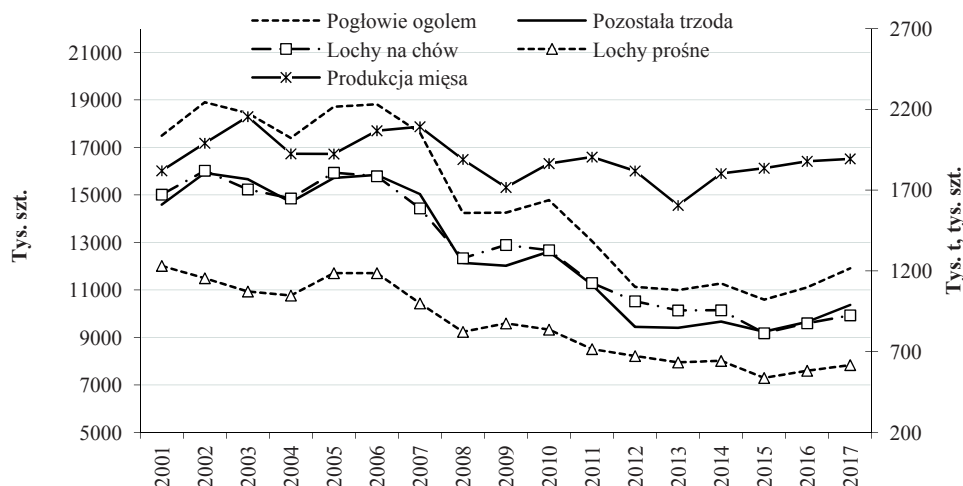
Zmiany w pogłowie trzody chlewnej i produkcji mięsa wieprzowego w Polsce w latach 2001-2017

Na wielkość produkcji decydujący wpływ ma liczebność oraz struktura pogłowia trzody chlewnej. W latach 2001-2017 pogłowie trzody chlewnej w Polsce charakteryzowało się tendencją spadkową, wokół której występowały wahania cykliczne (rys. 1). W badanym okresie pogłowie trzody ogółem zmniejszało się przeciętnie w roku o prawie 587 tys. szt., a roczne tempo spadku wynosiło 4,06%. Tendencja spadkowa

³ Obliczono uwzględniając średnioroczny kurs USD i EUR.

⁴ Obliczono na podstawie USDA FAS, Livestock and Poultry. World Markets and Trade z lat 2001-2017.

występowała we wszystkich grupach użytkowych trzody. Najszybciej zmniejszało się поголівie loch na chów, przeciętnie w roku o 68,7 tys. szt., tj. w tempie prawie 5,4% rocznie i loch prośnych - przeciętnie w roku o 45,3 tys. szt., tj. w tempie 5,3%.

Rys. 1. Pоголівie trzody chlewnej i produkcja mięsa w Polsce w latach 2001-2017*(tys. szt., tys. t)

* Lewa oś: поголівie ogółem i поголівie pozostałe, prawa oś: produkcja wieprzowiny, maciory na chów i prośne, według stanu w końcu roku

Fig. 1. Pig population and meat production in Poland in 2001-2017 * (thousands of items, thousand tons)

Left axis: total population and other population, right axis: pork production, sows for breeding and requests, as at the end of the year

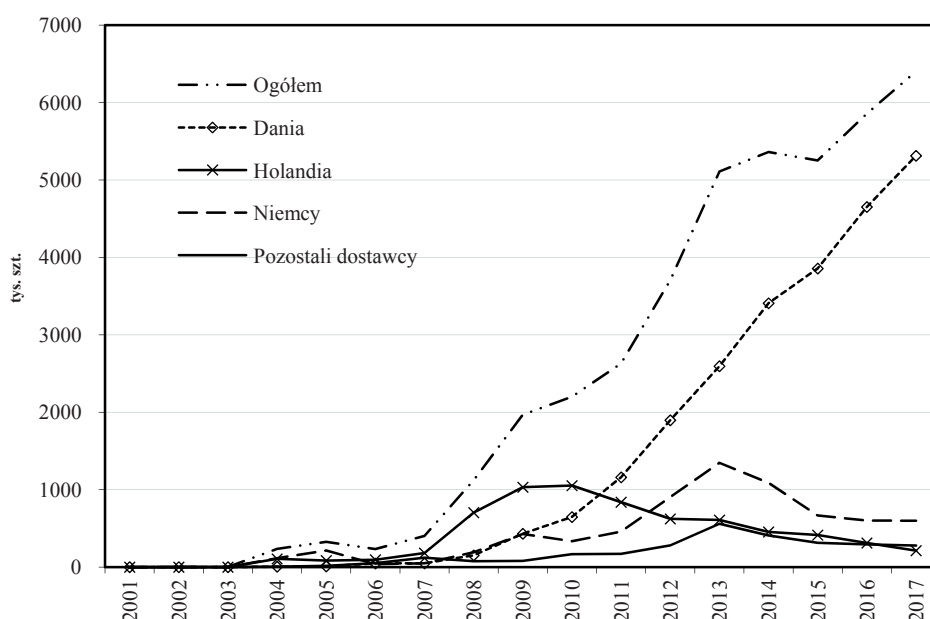
Źródło: Opracowano na podstawie: Rolnictwo w 2002-2017, GUS.

Nieco wolniej obniżała się liczba pozostałych zwierząt (prosięta, warchlaki, trzoda na ubój). Ich roczny spadek wynosił 473,1 tys. szt., tj. 3,8% rocznie. W 2008 r. wystąpił duży spadek поголівia - prawie 3,4 mln szt. (spadek o 19,2%). Zmiany te w Polsce wynikały z rezygnacji z produkcji przez gospodarstwa prowadzące chów w małej skali (Stańko i Mikula, 2016, s. 34). Z oceny zmian wielkości i struktury поголівia wynika, że spadek liczby trzody chlewnej przeznaczonej na ubój był wolniejszy niż поголівia ogółem i поголівia na chów. Było to spowodowane wzrostem importu żywych zwierząt do Polski, co skutkowało spowalnianiem tempa spadku produkcji wieprzowiny w kraju (rys. 1). W badanych latach produkcja wieprzowiny zmniejszała się przeciętnie w roku o 12,7 tys. t, tj. w tempie 0,1% rocznie. Tempo spadku produkcji wieprzowiny było znacznie wolniejsze niż spadku поголівia.

Zmiany w handlu zagranicznym żywcem wieprzowym w Polsce w latach 2001-2017

Rezygnacja z chowu trzody chlewnej przez część gospodarstw w Polsce powodowała uzupełnianie podaży żywca poprzez import (rys. 2). W kształtowaniu skali importu żywca wieprzowego do Polski można wyróżnić dwa okresy: powolnego i szybkiego wzrostu.

Pierwszy okres obejmuje lata 2001-2007. W okresie tym pogłowie trzody w Polsce było względnie ustabilizowane na poziomie 17,3 mln szt. wokół którego występowały wahania cykliczne. Import żywca w tych latach zwiększał się rocznie o 71 tys. szt., co stanowiło 0,4% średniego stanu pogłowia. W tym okresie roczny wzrost importu z Holandii wynosił 29,3 tys. szt., z Niemiec – 15,8 tys. szt., z Danii – 9 tys. szt. i z pozostałych krajów – 16,9 tys. szt.

Rys. 2. Import żywca wieprzowego do Polski w latach 2001-2017 (tys. szt.)

Fig. 2. Import of live pigs to Poland in 2001-2017 (thousands of items)

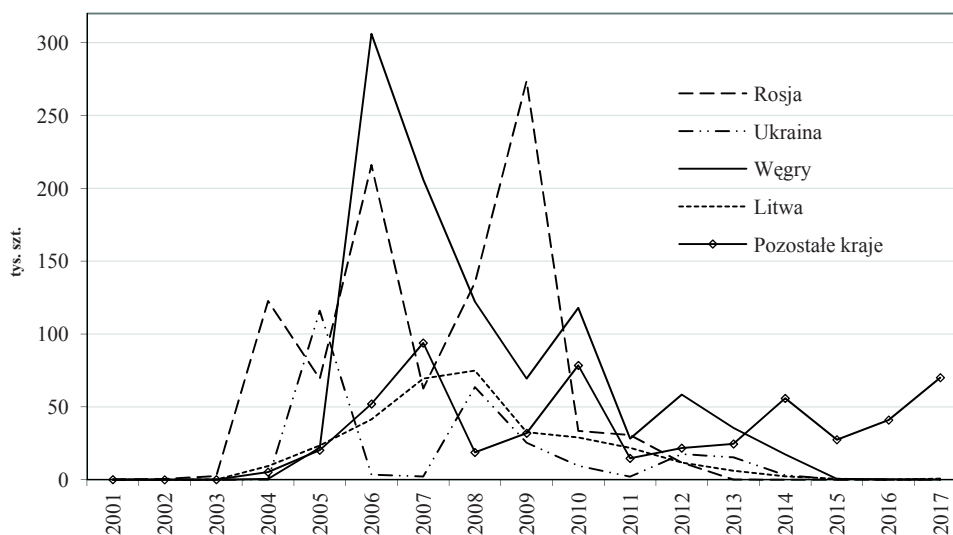
Źródło: opracowania własne na podstawie International Trade Centre (ITC).

Drugi okres obejmujący lata 2008-2017 charakteryzował się szybkim wzrostem importowanych żywych świń do Polski. Przeciętnie w roku import żywca zwiększał się o 603,5 tys. szt. Import żywca pochodził głównie z trzech krajów: Danii, Niemiec i Holandii. Z krajów tych pochodziło: w 2005 r. - 95% żywca, w 2010 - 92,5% i 2017 r. - 95,6% żywca. Dynamika importu z tych krajów była jednak zróżnicowana. Najbardziej zwiększył się import z Danii, który przeciętnie w roku rósł o 602,9 tys. szt., z Niemiec o 53,8 tys. szt., a zmniejszał się z Holandii o 83,8 tys. szt. Tendencją wzrostową charakteryzował się także import z pozostałych krajów, który wzrastał rocznie o 30,6 tys. szt. W wyniku różnej skali wzrostu, nastąpiły zmiany w strukturze geograficznej importu żywca trzody chlewnej do Polski. W największym stopniu zwiększył się udział importowanego żywca z Danii, z 13,5% w 2008 r. do 83% w 2017 r., a zmniejszył udział importu z Holandii, z 62,7% w 2008 r. do 3,3% w 2017 r. i z Niemiec odpowiednio: z 17,1% do 9,3%.

W początkowych latach analizowanego okresu w strukturze importu znaczny udział stanowiły sztuki o wyższej wadze (zwierzęta hodowlane) przeznaczone do reprodukcji.

Waga importowanych zwierząt zmniejszała się. W latach 2001-2003 przeciętna waga importowanych zwierząt wynosiła 70-80 kg, a w latach 2014-2017 – 30-40 kg⁵. Takie zmiany oznaczały, że w imporcie w ostatnich analizowanych latach dominowały zwierzęta przeznaczone do dalszego chowu i produkcji żywca oraz mięsa.

Tendencje w eksporcie żywca w badanych latach przedstawiono na rys. 3.

Rys. 3. Eksport żywca wieprzowego z Polski w latach 2001-2017 (tys. szt.)

Fig. 3. Export of pigs from Poland in 2001-2017 (thousands of items)

Źródło: jak na rys. 2.

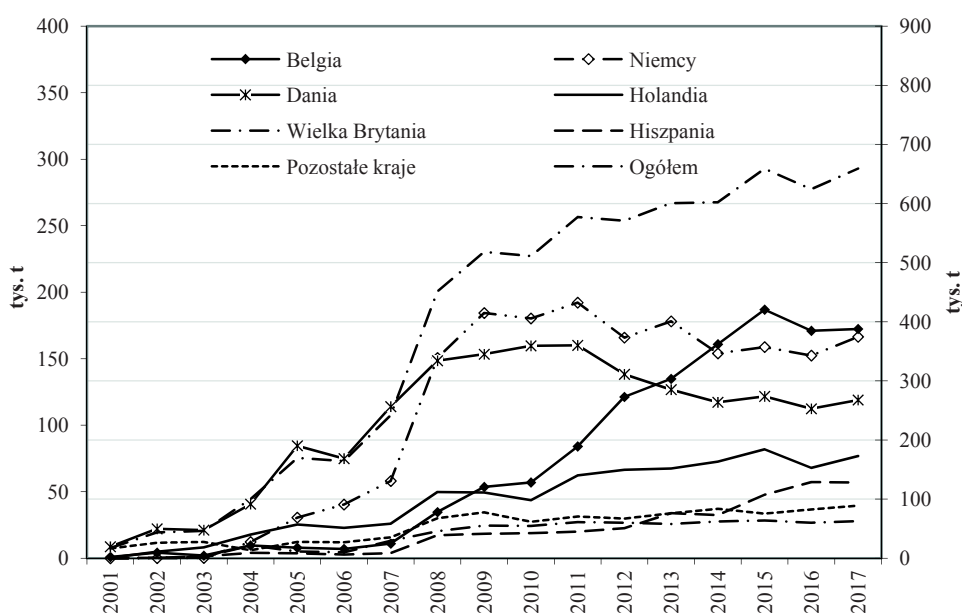
W eksporcie żywca brak było wyraźnego kierunku rozwoju. Kształtował się na niskim poziomie w porównaniu do importu i cechował się bardzo dużą zmiennością. Cechą charakterystyczną w eksporcie żywca było to, że dominowały sztuki o większej wadze nadające się do uboju (ponad 100 kg). W latach 2006-2009 większą liczbę zwierząt eksportowano do krajów WNP (głównie Rosja, Ukraina) i krajów UE-10 (głównie Węgry i Litwa).

Zmiany w handlu zagranicznym mięsem wieprzowym w latach 2001-2017

Oprócz importu żywych zwierząt w badanych latach szybko zwiększał się także przywóz mięsa (rys. 4). Import mięsa wieprzowego charakteryzował się w badanych latach tendencją wzrostową. Uwzględniając wielkość importu mięsa można wyróżnić dwa okresy: szybko rosnącej skali przywozu mięsa obejmującej lata 2001-2008 i umiarkowanego wzrostu w latach 2009-2017. W latach 2001-2008 import wieprzowiny zwiększał się przeciętnie w roku o 53 tys. t., tj. prawie o 42% rocznie. Wolumenowo w największej skali rósł import

⁵ Obliczono na podstawie danych ITC.

mięsa z: Danii - o 19,5 tys. t, Niemiec - o 17,7 tys. t, Holandii - o 6 tys. t, Belgii - o 3,4 tys. t, Wielkiej Brytanii - o 2,5 tys. t, Hiszpanii - o 1,7 tys. t. Z tych krajów pochodziło w 2008 r. 93,2% importowanego mięsa wieprzowego do Polski. W wyniku tych zmian import mięsa wieprzowego w 2008 r. osiągnął 451 tys. t, co stanowiło prawie 24% produkcji krajowej⁶.

Rys. 4. Import mięsa wieprzowego z wybranych krajów do Polski w latach 2001-2017 (tys. t.)*

* Import ogółem prawa oś, kraje wymienione i pozostałe lewa oś.

Fig. 4. Import of pork from selected countries to Poland in 2001-2017 (thousand tonnes)*

* Total import right axis, other countries left axis.

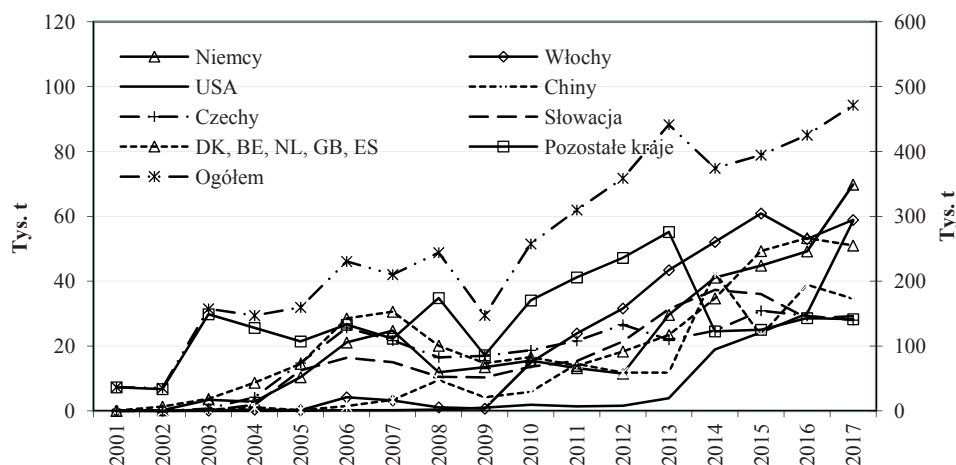
Źródło: jak na rys. 2.

W lata 2009-2017 import mięsa wieprzowego był na wysokim poziomie (powyżej 500 tys. t) i wzrastał, ale w mniejszej skali i tempie. W tym okresie import mięsa wieprzowego zwiększał się przeciętnie w roku o 18,3 tys. t, tj. o 3,1%. Nastąpiły też zmiany w kierunkach i skali importu. W największej skali wzrastał import mięsa z: Belgii, przeciętnie w roku o 17,7 tys. t, tj. w tempie 16,4%, Hiszpanii odpowiednio: 5,6 tys. t i 16,5%, i Holandii: o 3,8 tys. t i 6,2%. W mniejszej skali zwiększał się import z pozostałych krajów, przeciętnie w roku o 1 tys. t, tj. w tempie 2,9% i Wielkiej Brytanii, rocznie o 0,4 tys. t, tj. o 1,5%. W tych latach tendencją spadkową charakteryzował się import mięsa z Danii i Niemiec. Roczny spadek importu mięsa z Danii wynosił 6,3 tys. t, tj. średnio rocznie o 4%, a z Niemiec odpowiednio: 3,9 tys. t i 2%. W wyniku takich tendencji nastąpiły zmiany w strukturze importu mięsa z poszczególnych krajów. W porównaniu

⁶ Obliczono na podstawie danych ITC i Rolnictwo w 2009. Warszawa GUS, 2010, s. 169.

z 2008 r. zwiększył się udział importu wieprzowiny do Polski z: Belgii - do 26,2% w 2017 r., (z 7,7% w 2008 r.), Holandii - odpowiednio do 11,7%, (z 11%), Hiszpanii do 8,6%, (z 3,8%), a zmniejszył udział importu z: Danii z 32,9% do 18,1%, Niemiec z 33,4% do 25,3%, z pozostałych krajów z 6,7% do 6%, a Wielkiej Brytanii z 4,5%, do 4,2%. W strukturze dominował import mięsa z krajów UE-15, a zwłaszcza Belgii, Niemiec, Danii i Holandii, gdyż z tych krajów w 2017 r. pochodziło 81,3% importowanego mięsa, ale ich udział zmniejszył się o około 4 pkt. proc w porównaniu z 2008 rokiem, w wyniku wzrostu importu z Hiszpanii i Wielkiej Brytanii. W 2017 r. import mięsa wieprzowego do Polski był znacznie skoncentrowany, 69,6% pochodziło od trzech dostawców (Belgii, Niemiec i Danii), a 89% od pięciu (Belgia, Niemcy, Dania, Holandia i Hiszpania, a więc głównie z krajów Unii Europejskiej).

Eksport mięsa wieprzowego z Polski do różnych krajów przedstawiono na rys. 5. Eksport mięsa wieprzowego w latach 2001-2008 charakteryzował się tendencją wzrostową. Przeciętnie w roku rósł on o 30,5 tys. t. Było to mniej niż wzrost importu. W wyniku takich zmian pogarszało się saldo obrotów handlowych. Do krajów, które dostarczały do Polski najwięcej mięsa wieprzowego, eksport mięsa z Polski zwiększał się przeciętnie w roku o 7,6 tys. t (w tym do Niemiec o 3,2 tys. t, Danii o 0,9 tys. t, Belgii o 0,6 tys. t, Holandii o 1 tys. t, Wielkiej Brytanii o 1,4 tys. t i Hiszpanii o 0,5 tys. t), natomiast import z tych krajów zwiększał się rocznie o 50,8 tys. t. Na rynki tych krajów kierowane było w 2008 r. 13,1% eksportowanego mięsa z Polski.

Rys. 5. Eksport mięsa wieprzowego z Polski do głównych odbiorców w latach 2001-2017 (tys. t.)*

* Prawa oś: Eksport ogółem i do pozostałych krajów, lewa oś: Niemcy, USA, Czechy, Włochy, Chiny, Słowacja oraz DK – Dania, BE – Belgia, NL – Holandia, UK – Wielka Bryt., ESP – Hiszpania

Fig. 5. Export of pork from Poland to main recipients in 2001-2017 (thousand tonnes)*

* Right axis: Total exports and to other countries, left axis: Germany, USA, Czechia, Italy, China, Slovakia and DK - Denmark, BE - Belgium, NL - Netherlands, UK - United Kingdom, ESP - Spain

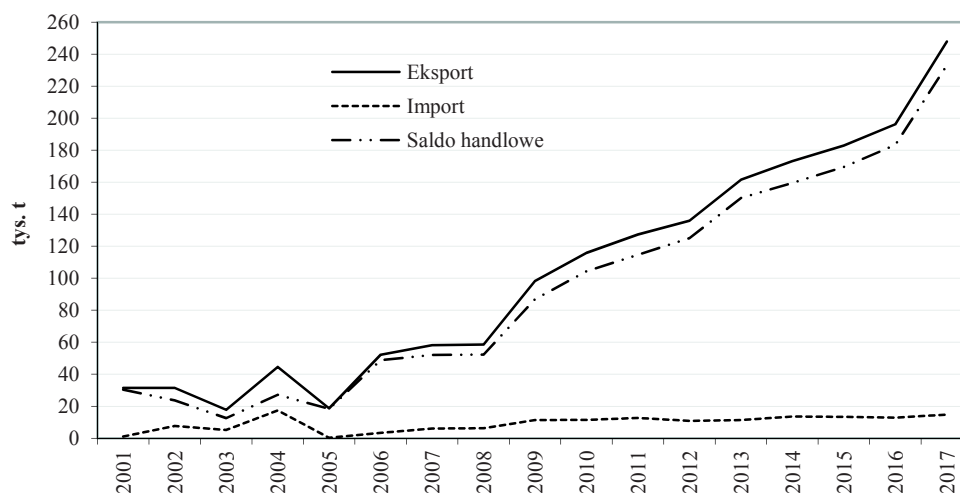
Źródło: jak na rys. 2.

Więszymi odbiorcami mięsa, do których zaliczono te kraje, które importowały z Polski więcej niż 20 tys. t rocznie w ostatnich 3-ach latach oprócz Niemiec były następujące kraje: Włochy, USA, Chiny, Czechy i Słowacja. W największym stopniu

rocznie w latach 2001-2008 zwiększał się eksport do Czech (o 3,7 tys. t), Słowacji (o 2,5 tys. t), Chin (1 tys. t), Włoch (o 0,4 tys. t) i USA (o 0,1 tys. t). Na rynki tych krajów eksportowano w 2008 r. 15,6% polskiej wieprzowiny. W największej skali w badanych latach wzrastał eksport do pozostałych krajów, który w latach 2001-2008 zwiększał się rocznie o 15,2 tys. t. W 2008 r. na rynki tych krajów wyeksportowano 71,3% mięsa wieprzowego i były to głównie kraje WNP.

W latach 2009-2017 kontynuowana była wzrostowa tendencja w eksporcie mięsa. Przeciętny roczny wzrost eksportu wynosił 33,1 tys. t. Nastąpiły jednak zmiany w kierunkach eksportu. Na rynki największych dostawców wieprzowiny do Polski, eksport zwiększał się przeciętnie w roku o 12,6 tys. t, w tym do Niemiec o 6,9 tys. t, Hiszpanii o 2,1 tys. t, Wielkiej Brytanii o 1,6 tys. t, Holandii o 1,2 tys. t, Belgii o 0,5 tys. t i Danii o 0,3 tys. t. Ogółem wzrost eksportu do tych krajów był niższy niż wzrost importu (wynosił 17,3 tys. t), co powodowało powiększanie się ujemnego salda handlu zagranicznego mięsem wieprzowym. Do tych krajów w 2017 r. skierowane było 25,6% eksportu mięsa wieprzowego ogółem.

Eksport wieprzowiny do większych jej odbiorców zwiększał się przeciętnie w roku o 22,7 tys. t, w tym do Włoch o 7,4 tys. t, USA o 5,3 tys. t, Chin o 4,5 tys. t, Słowacji o 3 tys. t, i Czech o 1,5 tys. t. W wyniku takich tendencji zwiększył się udział eksportu wieprzowiny do tej grupy krajów z 15,6% w 2008 r. do 44,2% w 2017 r.

Rys. 6. Obroty w handlu zagranicznym przetworami z mięsa wieprzowego Polski w latach 2001-2017 (w ekwiwalencie mięsa, w tys. t)

Fig. 6. Turnover in foreign trade of Polish pork meat products in 2001-2017 (in meat equivalent, in thousand tonnes)

Źródło: Opracowano na podstawie Rynek mięsa. Stan i perspektywy...nr 19-55.

Tendencja spadkowa (2,2 tys. t rocznie) w eksporcie mięsa wieprzowego występowała w pozostałej grupie krajów trzecich, co spowodowało zmniejszenie ich udziału w zagospodarowaniu mięsa wieprzowego z Polski (z 71,3% w 2008 r. do 30% w 2017 r.).

Zmiany w handlu zagranicznym przetworami z wieprzowiny w latach 2001-2017

W handlu zagranicznym ważną pozycję zajmują także przetwory z wieprzowiny np. kiełbasy czy konserwy wieprzowe. Eksport przetworów z wieprzowiny przed wstąpieniem Polski do UE był względnie ustabilizowany i wynosił około 30 tys. t rocznie. Integracja z UE stworzyła możliwość dostępu do rynków krajów UE. Spowodowało to szybki wzrost skali i tempa eksportu przetworów z wieprzowiny (rys. 6). W latach 2004-2017 eksport przetworów zwiększał się przeciętnie w roku o 15,9 tys. t, tj. w tempie 15,9% rocznie.

Z kolei import także charakteryzował się tendencją wzrostową, ale w małej skali. Wzrost wynosił przeciętnie w roku 0,6 tys. t. Różnice w skali wzrostu eksportu i importu przetworów powodowały powiększanie się dodatniego salda handlu zagranicznego przetworami z wieprzowiny (rys. 6). Powodowało to także zmniejszenie ujemnego salda handlowego mięsem wieprzowym. Od 2008 r. ujemne saldo tym mięsem i przetworami zmniejszało się prawie o 26 tys. t rocznie w wyniku czego w 2017 r. odnotowano dodatnie saldo wymiany handlowej.

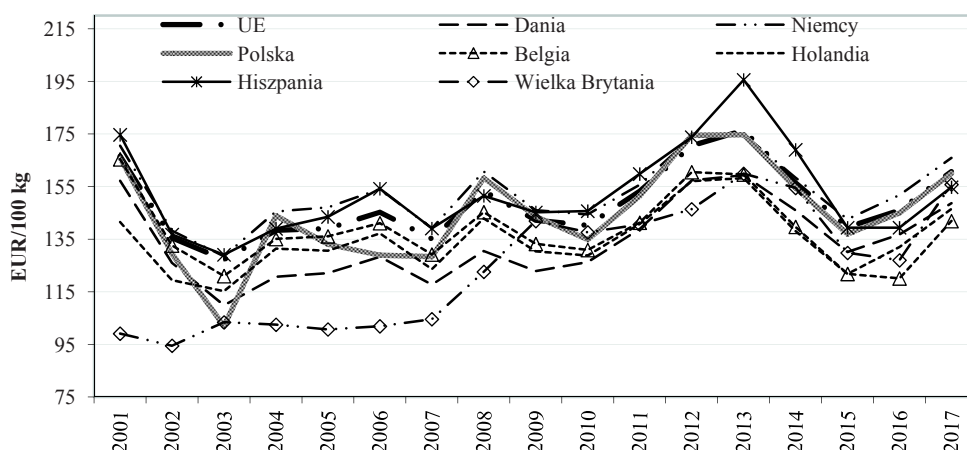
Ceny wieprzowiny w Polsce i niektórych krajach UE

W warunkach gospodarki rynkowej o handlu zagranicznym towarami decydują różne czynniki. Do podstawowych grup można zaliczyć następujące czynniki: techniczno-ekonomiczne (techniki produkcji, postęp technologiczny), strukturalne (np. efektywność przetwarzania surowców), koniunkturalne (np. koniunktura gospodarcza), instytucjonalne (np. polityka gospodarcza) (Ferris, 2005; Olesiuk i Vahchenko, 2010; Bożyk i Misala, 2003; Dudziński, 2010).

Jednymi z bardzo ważnych czynników są ceny na rynku wieprzowiny. Dotyczy to rynku żywca jak i produktów mięsnych. Są one wynikiem wielu różnorodnych czynników do których można zaliczyć: podaż żywca, powiązania rynku krajowego z rynkiem produktów spożywczych, powiązania rynku surowców (żywca) z rynkami zagranicznymi, ceny innych produktów mięsnych, popyt na żywiec na rynku krajowym i rynkach zagranicznych, dochody konsumentów, sprawność przetwórstwa rolno-spożywczego i inne (Hamulczuk i in., 2012; Stępień, 2015; Tomek i Robinson, 2001). Ważne w kształtowaniu cen są także takie czynniki, jak: marki towarowe, marki handlowe, promocja towarów, międzynarodowe sieci handlowe, a także struktura towarowa handlu.

Kierunki zmian cen na rynkach głównych dostawców wieprzowiny do Polski przedstawiono na rysunku 6⁷.

⁷ Ceny w EUR dla Polski w latach 2001-2003 oszacowane uwzględniając średnioroczny kurs PLN i EUR.

Rys. 7. Ceny wieprzowiny na rynkach głównych dostawców do Polski w latach 2001-2017 (EUR/100 kg)

Fig. 7. Pork prices on markets of the main suppliers to Poland in 2001-2017 (EUR/100 kg)

Źródło: opracowano na podstawie Meat Market Observatory – Pigs. European Commission. Directorate-General for Agriculture and Rural Development.

Kierunki zmian cen w latach 2001-2017 na rynkach głównych dostawców mięsa wieprzowego i żywca do Polski oraz w kraju charakteryzowały się tendencją wzrostową, wokół której występowały wahania cykliczne. Tendencja spadkowa występowała tylko w Belgii. Tempo zmian cen było nieznacznie zróżnicowane. Przeciętnie w UE tempo wzrostu cen wynosiło 0,7% rocznie. Szybsze tempo wzrostu występowało w tych krajach, w których ceny były niższe niż przeciętnie w UE. Dotyczy to: Wielkiej Brytanii, Polski i Danii. Najszybsze tempo wzrostu cen występowało w Wielkiej Brytanii. Na początku badanego okresu (2001-2007) ceny wieprzowiny w tym kraju były przeciętnie niższe niż w UE o 30%, ale szybkie tempo wzrostu cen powodowało zmniejszenie tych różnic, które wynosiły w latach 2008-2013 - 10%, i następnie zmniejszyły się do 5% w latach 2014-2017.

W Danii ceny wieprzowiny były o ok. 10% niższe niż przeciętnie w UE. Na podobnym poziomie jak w Danii kształtowały się ceny wieprzowiny w Holandii. Z kolei w Belgii w latach 2001-2008 ceny wieprzowiny były niższe niż przeciętnie w UE o około 3,5% i w następnych latach różnice te wzrosły do 10%. W Hiszpanii do 2014 r. ceny wieprzowiny były wyższe niż przeciętnie w UE o 3%, a od 2015 r. były niższe o 2,1%. W Niemczech ceny wieprzowiny kształtowały się nieznacznie powyżej przeciętnej UE, w latach 2001-2007 były wyższe o 3,5%, a w latach 2008-2017 o 2,5%.

W Polsce ceny wieprzowiny do 2007 r. były przeciętnie niższe niż średnie w UE o 4-5%. Od 2008 r. "podążały" za średnimi zmianami w UE a różnice były niewielkie i kształtowały się w przedziale +2% do -2%.

Dla sytuacji na rynku wieprzowiny w Polsce w warunkach wspólnego rynku podstawowe znaczenie mają ceny w poszczególnych krajach, zwłaszcza w tych, z których Polska importuje znaczne ilości mięsa i żywca. W 2017 r. 94,4% importowanego mięsa

pochodziło z Belgii, Niemiec, Danii, Holandii, Hiszpanii, i Wielkiej Brytanii, a z Danii, Niemiec i Holandii 95,7% importowanego żywca. Jednym z ważnych determinant skali importu mięsa są przyczyny ekonomiczne wyrażające się w cenach wieprzowiny. W ostatnich 5 latach ceny wieprzowiny w Belgii były przeciętnie o 10-20% niższe niż w Polsce, w Danii odpowiednio: 6-10%, Holandii 9-11%, Wielkiej Brytanii ok 6%, Hiszpanii 1-5%. Z tych krajów pochodziło w 2017 r. 69,1% importowanego mięsa i 86,3% importowanego żywca. Jedynie wyższe ceny mięsa występowały w Niemczech, w których ceny wieprzowiny były o 3-5% wyższe niż w Polsce.

Z projekcji Komisji Europejskiej wynika, że w najbliższych latach konsumpcja wieprzowiny w UE będzie powoli zmniejszać się (0,2% rocznie), w tym krajach UE-15 spadek konsumpcji *per capita* może obniżyć się o 0,1%, a w UE-13 o 0,5% rocznie i osiągnie poziom 31,9 kg *per capita* w 2025. W krajach UE-15 konsumpcja może wynosić *per capita* 30,8 kg, a w krajach UE-13 - 36,5 kg. Pomimo takich zmian kraje UE dysponować będą nadwyżkami produkcji wieprzowiny ponad potrzeby wewnętrzne, które powinny być zagospodarowane na rynkach krajów poza UE (EU Agricultural...2018, s. 120). Ceny na rynkach światowych są jednak niższe niż w UE. Takie uwarunkowanie wpłynie będzie ograniczająco na wzrost cen wieprzowiny w UE. Z projekcji Komisji Europejskiej wynika, że w 2025 r., ceny producenta wieprzowiny w UE wyniosą będą 152,9 EUR/100 kg, w USA 128,7 EUR/100 kg, a w Brazylii 104,6 EUR/100 kg. W Polsce ceny wieprzowiny wynikać będą z cen w UE i kursu EUR do PLN, a także kursu EUR do USD.

Podsumowanie

W opracowaniu przedstawiono zmiany w pogłowie, produkcji i handlu zagranicznym wieprzowiną (mięsem i jego przetworami oraz żywcem) w Polsce w latach 2001-2017. Pogłowie trzody w Polsce charakteryzowało się tendencją spadkową, wokół której występowały wahania cykliczne. Tempo spadku pogłowia wynosiło 4% rocznie, a produkcja obniżała się o 0,1% rocznie. Niższe tempo spadku produkcji wieprzowiny niż pogłowia wynikało z rosnącej skali importu żywca. Import żywca zwiększał się początkowo w małej skali (roczny wzrost o 71 tys. szt. w latach 2001-2007), a w następnych latach (2008-2017) w dużej skali (roczny wzrost importu wynosił 603,5 tys. szt.). Import żywca był znacznie skoncentrowany. W 2017 r. w eksporcie żywca do Polski dominowała Dania (83%), Niemcy (9,3%) i Holandia (3,3%).

Import mięsa w latach 2001-2008 zwiększał się rocznie o 53 tys. t (prawie o 42%), a w latach 2009-2017 był na wysokim poziomie i wzrastał rocznie o 18,3 tys. t, tj. o 3,1%. W strukturze importu mięsa dominowały w tych latach następujące kraje: Belgia (26,2%), Niemcy (25,3%), Dania (18,1%), Holandia (11,7%), Hiszpania (8,6%), Wielka Brytania (4,2%). Import mięsa pochodził z krajów, w których ceny producenta wieprzowiny były niższe niż w Polsce z wyjątkiem Niemiec i też był skoncentrowany.

Eksport mięsa wieprzowego z Polski był bardziej rozproszony i jego wzrost był mniejszy niż importu w latach 2001-2008, co pogarszało saldo handlu zagranicznym mięsem. Natomiast w latach 2009-2017 wzrost eksportu był większy niż importu co poprawiało ujemne saldo w handlu zagranicznym mięsem wieprzowym. Eksport przetworów z wieprzowiny po integracji Polski z UE rósł rocznie o 15,9 tys. t i był on znacznie wyższy niż wzrost importu przetworów (0,6 tys. t). Eksport przetworów

z wieprzowiny poprawiał ujemne saldo handlu zagranicznego mięsem, które zmniejszało się od 2008 r o 26 tys. t rocznie.

Poziom i zmiany cen wieprzowiny w Polsce "podążają" za średnimi cenami w UE. W średnim i dłuższym okresie tempo wzrostu cen w UE będzie niewielki i może wynosić 0,8% rocznie. O rozwoju produkcji wieprzowiny w Polsce decydować będzie skala i efektywność produkcji, powiązania sfery produkcji ze sferą przetwórstwa, skuteczne zwalczanie wirusa ASF. Polska w średnim okresie pozostanie importerem żywca wieprzowego.

Literatura

- Bożyk, P., Misala, J. (2003). Integracja ekonomiczna (Economic integration). PWE, Warszawa.
- Dudziński, J. (red.). (2010). Podstawy handlu zagranicznego (Fundamentals of foreign trade). Difin, Warszawa.
- EU Agricultural Outlook Prospects for the EU agricultural markets and income 2018-2030 (2018). European Commission.
- Ferris, J.N. (2005). Agricultural Prices and Commodity Market Analysis. Michigan State University Press.
- Hamulczuk, M., Gędek, S., Klimkowski, C., Stańko, S. (2012). Prognozowanie cen surowców rolnych na podstawie zależności przyczynowych (Forecasting prices of agricultural raw materials based on causal relationships). IERiGŻ-PIB. Program Wieloletni 2011-2014, Nr 52, Warszawa.
- Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi. Stan i perspektywy. Analizy rynkowe (Foreign trade in agri-food products. Status and prospects. Market analysis). (2002-2018). IERiGŻ, ARR, MRiRW. Nr 16-48.
- International Trade Centre (ITC) – International trade statistics 2001-2018.
- Jóźwiak, J., Podgórski, J. (1998). Statystyka od podstaw (Statistics from scratch). PWE, Warszawa.
- Olesiuk, A., Vahchenko, M. (2010). Międzynarodowe stosunki ekonomiczne. Gospodarcze wyzwania XXI wieku (International economic relations. Economic challenges of the 21st century). Wyd. Key Text, Warszawa.
- Meat Market Observatory – Pig. European Commission. Directorate General for Agriculture and Rural Development (2018).
- Roczniki Statystyczne Rolnictwa (Statistical Yearbooks of Agriculture) (2002-2017). GUS, Warszawa.
- Rolnictwo w 2009 r. (Agriculture in 2009). (2010). GUS. Warszawa.
- Rolnictwo w 2015 r. (Agriculture in 2015). (2016). GUS. Warszawa.
- Rolnictwo w 2017 r. (Agriculture in 2017). (2018). GUS. Warszawa.
- Rynek mięsa. Stan i perspektywy. Analizy rynkowe (Meat market. Status and prospects. Market analysis). (2001-2018). IERiGŻ, ARR (KOWR), MRiRW, Nr 19-55.
- Stańko, S., Mikuła, A. (2016). Tendencje w produkcji, zużyciu krajowym i handlu zagranicznym wieprzowiną, wołowiną i mięsem drobiowym w Polsce w latach 2000-2015 (Trends in production, domestic consumption and foreign trade of pork, beef and poultry meat in Poland in the years 2000-2015). *Roczniki Naukowe Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich* 103(2), 31-40.
- Stepień, S. (2015). Cykl świński w świetle zmian na globalnym rynku żywca wieprzowego (Pig cycle in the light of changes on the global pork market). PWN. Warszawa 2015.
- Timofiejuk, I. (1990). Tablice średniego tempa wzrostu według metody r (Average growth rate tables according to the R method). Zakład Badań Statystycznych GUS. Warszawa.
- Tomek, W.G., Robinson, K.L. (2001). Kreowanie cen artykułów rolnych (Creating prices of agricultural commodities). PWN, Warszawa.
- USDA FAS, Livestock and Poultry. World Markets and Trade (2001-2017).

Do cytowania / For citation:

Stańko S., Mikuła A. (2019). Zmiany na rynku mięsa wieprzowego w Polsce w latach 2001-2017. *Problemy Rolnictwa Światowego*, 19(2), 174–185; DOI: 10.22630/PRS.2019.19.2.33

Stańko S., Mikuła A. (2019). Changes on the Pork Meat Market in Poland in the years 2001-2017 (in Polish). *Problems of World Agriculture*, 19(2), 174–185; DOI: 10.22630/PRS.2019.19.2.33